

«L'ester che viva cun vus»

25 onns Cuminanza gidieua liberala da Turitg

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ «Or hadasch» («chadasch» tenor la transcripziun tudestga) vul dir per ebraic «glisch nova». Quest num han ils fundaturs da la Cuminanza gidieua liberala (CGL) da Turitg dà 1978 a l'unun novnaschida. Il davos numer (1) da ses bulletin, dedigà al 25avel anniversari da la CGL, rapporta dal cult divin festiv e cunegna reflexiuns da rabin Tovia Ben-Chorin davart il giudaïssem liberal.

Nossa sociedad pluralistica

Pertge «liberal»? Lez moviment mundial vul dar ina resposta gidieua a la sfida da la secularizaziun. Rabin Tovia: «La raschun umana è comparida sco instanza da decisiun, e quai en las cumananzas gidieus sco er en las cristianas, emancipadas visavi las autoritads ecclesiasticas. Quai ha manà ad ina crisa fritgavila (...). Ils gidieus han entschat a far dumondas davart il giudaïssem. La perscrutaziun cristiana examinava la Bibla gidieua sut l'aspect da la critica istorica. Per simpatia han erudits gidieus sviluppà la scienza dal giudaïssem per al perscrutar e represchentar en moda academica, mettend en dumonda l'autoritat exclusiva dals rabis» (pp. 3-4). Tiers è vegnì in svilup che noss chantun paritetico enconuscha bain. Avant gnanca quaranta onns n'eran lètgis «mashadadas» en Grischun betg adina bain vesidas. Tant pli tar ina cuminanza da minoritad sco la gidieua; tgi che maridava ina persuna d'autra religiun vegniva savens resguardà sco in desertur ch'abandunia il triepet en las stregtas. La tradizion gidieua pretendea che bab e mamma d'in uffant maridà ordaifer la cuminanza religiosa stettian en cordo-

li sco sch'el fiss mort. Ma il mund sa mida. Cun ils masdigls da la populaziun datti be pli paucas vistas da lètgis aifer la cuminanza gidieua. Co duai questa sa depurtar cun consorts da religion differenta e cun lur uffants? Qua appligescha il giudaïssem liberal ina pastoraziun flexibla che resguarda ils gjavischs da las famiglias. Rabin Tovia: «Nus lain dialogar, d'ina vart cun ils gideus ortodoxs, da l'autra cun ils libers pensaders. Mintgin d'els duai viver tenor sia atgna cardientscha» (p. 7). El formulescha plinavant la regla «d'esser sensibel als basegns dals umans en general, sco ch'i stat en la Bibla: 'Sco l'indigen tranter vus saja era l'ester che viva cun vus; ti duais l'amar sco ti tez, perquai che vus eras esters en l'Egipta' (Leviticus 19, 34)» (p. 8).

Bunas relaziuns tranter confessiuns

Tar il cult divin festiv ha Nicole Poëll, parsura da la CGL, punctuà che «la suprastanza dettia grond pais a bunas relaziuns cun la Baselgia reformada e cun la catolica, sco era tut tschellas cumananzas da minoritad (...). Peter Dettwiler, incumbensà da la Baselgia reformada, ha transmess las gratulaziuns da lezza e palesà sia stima per la Bibla ebraica. Sco simbol dal bun dialog tranter confessiuns ha'l surdà 'Alles wirkliche Leben ist Begegnung', essayada Martin Buber [filosof gidieu austriac (1878-1965), G. S.-C.] sco regal al rabin. Siegfried Artmann, represchentant da la Cumiessiun centrala catolica, ha purtà ils gjavischs da Peter Henrici, uvestg auxiliar per Turitg e Glaruna, e Paul Vollmar, successor da Henrici davant da fanadur» (p. 11). Da las bunas relaziuns ha dà perditga er in cult divin da be-

nedicziun, celebrà d'uvestg Amédée Grab en la baselgia catolica da Stäfa sper il Lai da Turitg. Benedì ha'l quattordesch fanestrals cun maletgs biblics da mintgin var 4 m, realisadas da l'artist gidieu Dan Rubinstein. «Il cult divin cun accumpagnament musical cumpigliava quasi be psalms, (...) per che cristians e gideus possian sa sentir 'da chasa'. L'istorgia da las fanestrals è fitg remartgabla. In artist gidieu ha embelli ina baselgia catolica cun fanestrals da vaider; la part principala da la finanziaziun è vegnida da vart refurmada (...). Rubenstein era be sieu e flomma per il project e ha sa declerà pront da discutar a fund ils temas e la realisaziun cun il cumin-baselgia; perquai è'l vegnì tschernì empè d'auters candidats. Senz'auter han ins acceptà sia suletta cundizion, numnadama in ch'el dovrà be temas da la Bibla ebraica. Ins pudeva cumprar ina bellezza cudesch, cun text e maletgs da qualitat, che l'autur ha suttascrit personalmain. Suenter la festa ha Rubenstein sez guidà ils giasts atras la Baselgia, (...) declarond la valur simbolica dals maletgs» (p. 29). Per tgi che vul savair dapli dal giudaïssem, organisescha la CGL in curs da Maya Grosser, davent dals 19 d'avust, mintga terz mardi saira da las 7 a las 9 (2). Tractadas vegnan la vita gidieua cun ses simbols e ritus, lura las festas ed isanzas a chasa ed utrò e dumondas religiusas generalas. Per frequentar lez curs na basegn'ins nagina enconuschiantscha preliminara, mabain be mirveglia e buna veglia.

1) «Luchot» 254, fanadur/avust 2003.
Fax 043 322 03 16. Posta electronica luchot@ilg.ch

2) Annuzias: Or Chadasch, tel. 043 322 03 14 (da las 8 a las 12). Posta electronica info@ilg.ch

Cun ils masdigls da la populaziun davantan cumananzas stget gidieus pli e pli raras.

KEYSTONE